БІБЛІОТЕКА
ОДНОАКТНИХ П'ЄС

В. Суходольський

ГАННУСЯ

"МИСТЕЦТВО"

EX
LIBRIS
ПЕТРА
КРАВЧЕНКА

БІБЛІОТЕКА ОДНОАКТНИХ П'ЄС

ВОЛОДИМИР СУХОДОЛЬСЬКИЙ

Ганнуся

П'єса на 1 дію

«МИСТЕЦТВО»
Київ — 1955

ДІЮТЬ:

Сава — козак-хуторянин.
Ганнуся — його дочка.
Мартин — тесть, старий козак.
Химка, Омелько } челядники.
Кольцов Олексій — російський офіцер.
Циба — сотник сердюцького полку.

Діється на хуторі біля Лубен весною 1709 року за два місяці перед Полтавською битвою.

Самотній козацький хуторець. Хата з піддашям і ганком на різьблених стовпчиках. Біля ганку, під розложистим берестом дубовий стіл і лави. На сучку висить бандура. Сонячний весняний день. У саду цвітуть вишні.

Входить Сава, опасиста людина середнього віку.

Сава *(сів до столу, розстебнув комір сорочки)*. Ху... Спека! *(Гукає.)* Химко! Химко, чорти тебе схопили, куди поділася? Химко!

Химка *(вийшла з хати)*. Не доберу, кликав хто? Чи почулося?

Сава. Принеси кухоль води.

Химка *(розмірковуючи)*. Води?.. Якої води?

Сава. Холодної. Набери свіженької, з криниці.

Химка. Ага. Ну, гаразд. Принесу. *(Неквапливо пішла.)*

Сава *(після паузи, піднявши голову вгору)*. А-гов, Омельку!.. Ти не заснув, часом, лобуряко?

Омелько *(з верховіття, зачекавши)*. Га?

Сава. Не спиш, питаю?

Омелько. Я ж не курка, щоб спати на гілляці.

С а в а. Ну, дивись!.. *(Трохи помовчавши.)* Сотник Циба до нас має завернути, так ти того... закалатаєш. Я назустріч виїду.

О м е л ь к о. Закалатаю.

С а в а. Тут важлива справа. Пильнуй!

О м е л ь к о. Та пильную ж!

Раптом десь близько лунає постріл. І зараз по тому несамовитий зойк. Вбігає перелякана Х и м к а, держачи в руці черепок від кухля.

Х и м к а *(ледве переводячи подих)*. Ой, божечко!.. *(Як підкошена, падає на землю.)* Ой, помираю! Царство мені небесне.

С а в а *(стурбовано)*. Що сталось? Хто стріляв?

Х и м к а. Ой, не питайте... З мене щойно увесь дух вийшов.

С а в а. Хто стріляв, питаю?

Х и м к а *(трохи заспокоївшись)*. Ото набрала я з криниці водички... Свіженької... Держу отак кухлик, щоб не обхлюпатись... Іду собі потихеньку... Коли — бабах! Кухлик вдрізки! Тільки черепок у руках зостався... Я як підскочу! Та як закричу!..

Чути голосний сміх, потім входить Г а н н у с я з пістолем у руці. За нею М а р т и н.

Г а н н у с я *(сміючись, до Химки)*. Пробач, Химко, що налякала трохи.

С а в а. Ти стріляла?

Г а н н у с я. Егеж. Мусила довести дідові, що на сто кроків у кухлик влучаю. *(Обертаючись до Мартина.)* Довела?

М а р т и н *(схвально)*. Стрілець, стрілець! Бачу — не даремно подарував тобі пістоль.

Сава. Дівчині пістоль ні до чого.

Мартин. Пістоль коштовний, дістався мені від пана Ястржембського, котрого, з божою допомогою, на шаблях подужав, коли преславний полковник Семен Палій у шляхти Немирів брав.

Сава. Не люблю я отих мушкетів та пістолів. Хай їм біс.

Мартин. А ще козак!

Ганнуся *(до батька)*. Хочете, доведу вам зараз, що стріляю влучно?

Сава. Не треба. Не дівоча справа, кажу.

Ганнуся. Ні, ось гляньте! *(Підіймаючи пістоль.)* Химко, держи черепок над головою!

Химка *(схопилась)*. Рятуйте! *(Вибігла, мов вихром її здуло.)*

Ганнуся *(стискуючи плечима)*. От дурна!

Сава. Сховай пістоль. *(До Мартина.)* Такі цяцьки не для дітей, паноче.

Ганнуся *(заперечливо)*. Я не дитина! *(Ховає пістоль за поясом під запаскою.)* Але дідусь каже, що коли б не дівчиною, а хлопцем я була, то він би подорожувати узяв мене з собою... *(До Мартина.)* А я хіба на коні не вмію їздити? З мушкета стріляти не вмію? У дукат не влучаю з пістоля?

Сава. Не розумію, що за речі? Куди подорожувати? Чого?.. *(До Мартина.)* В такий похилий вік, — дай вам бог ще довго жити,— краще на печі сидіти, паноченьку, аніж по світу блукати та дівчині голову морочити дурницями.

Мартин *(похитав головою)*. Сам думав — на дожиття знайти на хуторі притулок і меч

усунути на спочин в шебельтаси. Та, видно, не судилося!

Сава. Нам краще не встрявати в бійку. Хто знає, в цій війні — звитяжцем буде цар Петро чи король свейський Карлус?

Мартин *(посміхнувся)*. Ти, я бачу, Саво, великий мудрагель. І богові і чортові свічку хочеш ставити разом.

Сава. Облиште блюзнірство, панотче. Час про спасіння душі подумати. Куди вам сіпатись?

Мартин. Ще сила є в руках і очі добре бачать. Під шведом я не буду і не піду проти росіян. Кривоприсяжцем, хай милує господь, не стану. Під бунчуком батька Богдана у Переяславі на раді я з усіма людьми заприсягався на єдність непорушну з Москвою, і присяги тієї не порушу, бо після смерті кісткам моїм не буде супокою.

Сава. Ви собі як хочете, а Ганнуську не збивайте з пантелику.

Мартин. Сам поговори з дочкою. *(Пішов геть.)*

Сава. Шведи, може, ще сюди й не прийдуть.

Ганнуся. Я на шлях виходила...

Сава. Тобі наказував сидіти вдома!

Ганнуся. Шляхом люди ідуть... їдуть... Вози ковані риплять, худоба реве... За Ворсклу подаються, московським людям настріч...

Сава. Кожен робить, як йому краще здається.

Ганнуся. З сусідів майже нікого не залишилось.

Сава. А що нам ті сусіди?

Ганнуся. Сумна наша самотина, тату.

Сава. Не з сусідами жити, а з богом.

Ганнуся. Хіба ми нелюди які?

Сава. Дурного розуму позичати не будемо. Грім, може, й не вдарить, злива не намочить, вітер не зачепить.

Ганнуся. У Сорочинці вже прийшов швед... В Орлівцях чужоземних комонників бачили.

Сава. Неоружних вони не займають.

Ганнуся. Люди збіжжя в землю закопують...

Сава. Коштовні речі та збіжжя і я закопав. То вже сам бог велить. Ніхто не знайде — ні московит, ні швед. Бо що моє, те моє.

Ганнуся. Люди добро своє кидають, хати підпалюють, світ за очі йдуть.

Сава. До чого ти мені оце торочиш?

Ганнуся. Час і нам рушати в путь.

Сава. Куди? Чого?.. Московський цар завоювався з шведом, а я повинен кинути свою домівку? Безглуздя!

Ганнуся. З своїми людьми нам жити, а не з чужинцями.

Сава. Шведи прийшли і підуть. Гетьман універсала надіслав — не чинити шведам непокори.

Ганнуся. Не гетьман він, а кривоприсяжець!

Сава. Цить!

Ганнуся. Край рідний чужинцям віддав на поталу, віру батьків скривдив, лицарську честь продав.

Сава. Цить, кажу! Мовчи!

Ганнуся. Не цитькайте, тату! Не мовча-

тиму, бо навіть каміння волають про злу оману і підле ошукання.

Сава. Звідкй набралася?.. Дід Мартин, гультяй запорозький, наспівав тобі дурниць усяких.

Ганнуся. Дід Мартин святу правду кажуть.

Сава. Яку правду? Яку правду?.. Не про неї треба думати, а про своє щастя-долю. Я добра тобі зичу. Може, саме зараз господь подарує нам свою милість...

Бевкнуло на дереві залізне калатало.

Сава. О!.. Що там, Омельку?

Омелько *(з дерева)*. Сердюки на шляху. Десятка зо два комонників бачу. До хутора мчать, аж курява стелеться.

Сава *(схопившись)*. Це ж, мабуть, сотник Циба поспішає. *(Робить рух)* Треба зустріти. *(На ходу, обернувшись до Ганнусі.)* Причепурись! *(Хутко пішов.)*

Ганнуся. Чого цей сотник унадився до нас їздити?.. Причепурись! Тут батько щось умислив. Але що?.. *(Тупнула ногою.)* Ні, я мушу довідатись! Причепурюсь — а там побачимо... *(Хотіла йти, стрілась з Мартином.)*

Дід Мартин, уже одягнений в дорогу, з шаблею на боці і пістолями за поясом, запитливо глянув на Ганнусю.

Мартин. Чого на сполох ударили?

Химка *(вискочила на ганок)*. Татари?

Ганнуся. Атож. Сотник Циба приїхав.

Химка. Пхе! Я думала татари! *(Пішла в хату.)*

Мартин. Якого чорта до нас гетьманець їздить?

Ганнуся. Огидно бачити його мордяку.

Мартин *(сердито)*. Потурю його геть, щоб і стежку на хутір забув.

Ганнуся. Заждіть. Треба довідатись, що він умислив?

Мартин. Хіба скаже?

Ганнуся. Я овечкою прикинуся. Ме-е! *(Сміється.)*

Мартин. Ой, дивись! Коли б тебе тут вовки не з'їли.

Ганнуся. А ви візміть мене з собою. З вами піду за Ворсклу до росіян під захист.

Мартин. А з батьком говорила?

Ганнуся *(махнула рукою)*. Вони і слухати про це не хочуть.

Омелько *(з дерева)*. Хазяїн ідуть і гостя ведуть!

Мартин. Гірка гостина, коли лиха година...

Ганнуся і Мартин виходять. Деякий час на сцені нема нікого, тільки чути, як Омелько, сидячи на дереві насвистує, наче щиголь. Потім з'являється Сава з Цибою, пихатим сердюцьким сотником.

Сава. Перепочиньте, пане сотнику, якусь хвилиночку отут у холодочку, якщо не буде вашої ласки завітати до світлиці.

Циба *(сідає)*. Не проси. Не проси. Заскочив тільки сказати, що тобі пощастило, козаче! Ой, пощастило!

Сава. Аж голова мені обертом іде. Не знаю, як вам і дякувати.

Циба. Я тобі, а ти мені. На тому світ держиться.

С а в а. Будьте певні, пане сотнику: я буду на коні, то й ви будете на коні.

Ц и б а. А зараз келих меду — ото і весь мій могорич.

С а в а *(гукає)*. Гей, Химко!

Х и м к а *(вибігла на ганок)*. Кликали? Чи почулося?

С а в а. Біжи щодуху... *(Химка кинулась бігти.)* Стривай! *(Химка спинилась.)* Куди біжиш, дурна голово?

Х и м к а. Куди накажете.

С а в а. Наточи меду з кованої бочки... *(Химка кинулась бігти.)* Стривай! *(Химка спинилась.)* Та скажи там — нехай Ганнуся виходить високого гостя частувати... Ну, чого стовбичиш? Тепер біжи.

Химка побігла.

Ц и б а. Кожна хвилина мені зараз важить.

С а в а. Куди поспішаєте, пане сотнику? Чи не можу я стати у пригоді в цій нагальній справі?

Ц и б а *(озираючись)*. Тут ніхто нас не почує?

С а в а *(приклавши руку до грудей)*. Один лише господь милосердний *(і перехрестився)*.

Ц и б а *(дивиться на нього)*. А чи не запримітив тут хто чужої людини?

С а в а *(трохи спантеличено)*. Чужої людини?

Ц и б а. Військової людини.

С а в а *(все більш зацікавлено)*. Військової?

Ц и б а. Чи не бачили тут російського офіцера?

С а в а. У нас на хуторі?

Ц и б а. Офіцера драгонського полку...

С а в а. Ніколи навіть не чув про такі полки. Звідки тут офіцерові узятися?

Ц и б а. З Гнатівки.

С а в а. А там що сталось?

Ц и б а. Драгонський загін росіян вдерся у розташування шведського війська і третього дня напав біля Гнатівки на королівського гінця, полковника Альдберга.

С а в а. Ай-ай! Ото зухвальці!

Ц и б а. У збройній сутичці полковника Альдберга було забито на смерть...

С а в а. На смерть?.. Ай, ай!..

Ц и б а. То ще нічого. Але росіяни захопили таємні і барзо важливі королівські листи.

С а в а. Ото бісові діти!

Ц и б а. Тут наскочили наші сердюки. Почалася баталія..

С а в а. Драгони показали потилицю?

Ц и б а. Яка там у дідька потилиця! Вони стали стіною, аби дати змогу своєму офіцерові...

С а в а *(швидко)*. Утекти?

Ц и б а *(кивнув головою)* Полягли до одного, а офіцера врятували. А у того офіцера—королівські таємні листи.

С а в а. Ай-ай! Не зловили?

Ц и б а. Гналися за ним. Аж ось сюди, до Будищанського лісу гналися.

С а в а. Здогнали?

Ц и б а. Кінь під ним упав...

С а в а. Ну?..

Ц и б а *(по паузі)*. Як крізь землю провалився.

С а в а. Ах ти ж сатана!

Ц и б а. Тепер слухай! Хто затримає того офіцера і поверне королівські листи, той ве-

лику нагороду матиме. Повнісіньку шапку золотих.

Сава *(зацікавлено)*. Ну?.. Де ж знайти того офіцера? Може, він геть за Ворсклу подався?

Циба *(хитає головою)*. Не добереться. Зело поранений.

Сава *(стурбовано)*. Коли б тільки не переховали його наші люди. Міцно побратались вони з росіянами.

Циба. Я всю околицю перетрушу, голка не затаїться.

Сава. Кому охота таку нагороду прогавити!

Циба. Ти б у себе на хуторі посилив варту. Може, він сюди заскочить сховатися.

Сава. А чого йому сюди заманеться?

Циба. На роздоріжжі живеш. Стежки-доріжки приведуть.

Сава. Коли б дав господь! Я вже не випустив би його з рук... Червінцями, кажете, обіцяли нагородити?

Циба. Червінцями. Але ти на чуже сало не дивись ласо.

Сава *(поспішно)*. Я ж не собі. Думка — вам допомогти.

Циба *(великодушно)*. Якщо мені пощастить, то нехай в цій справі буде і твоя пайка.

Сава. Щиро дякую.

Циба. Накажи челядникам пильнувати уважно вдень і вночі.

Сава. Біда. Челядники розбіглися — хто куди. Від шведів світ за очі подалися. Лише дурна Химка залишилась та Омелько прищелепуватий...

З хати виходить Ганнуся. В руках — покрита рушником дерев'яна таця, на ній куманець меду і два срібних келихи.

Ганнуся *(вклоняючись)*. Добридень.

Циба *(в захопленні)*. Як маків цвіт!

Ганнуся *(з удаваною соромливістю опускає очі)*. Смієтесь...

Циба *(розпалюючись)*. Ах, баламутка! Очманіти можна.

Сава. Не забивайте дівчині голови, пане сотнику, а то вона й справді подумає, що цабе велике... *(Наливає меду в келихи.)* Припрошуй, дочко.

Ганнуся *(подаючи Цибі на таці келих)*. Зробіть ласку, випийте келих нашого меду...

Циба *(з келихом у руці)*. Дай тобі боже не тільки мені, а й самому гетьманові келих меду підносити.

Ганнуся *(скромно)*. Де вже мені, простій хуторянській дівчині, такого щастя діждатись?

Циба *(загадково всміхаючись)*. А може?..

Ганнуся. Таке вигадуєте...

Циба. А, може, й не вигадую... *(Багатозначно.)* Що як отут на хуторі доведеться скоро тобі... може навіть завтра... привітати його милість?

Ганнуся. Надто вбогий наш хутірець для таких гостей вельможних.

Сава. Дякуй, дочко, панові Цибі. Король Карлус і вельможний наш гетьман Мазепа, прямуючи з військом на Полтаву, у нас на хуторі мають заночувати. Тепер зрозуміла?

Ганнуся *(після короткої паузи)*. Ось воно що...

Сава. От який випадок господь нам посилає!

Ганнуся. Так. Зрозуміла. Добре зрозуміла...

Сава. Отож берись мерщій по хазяйству клопотати, щоб високим гостям як слід догодити.

Циба. Які клопоти?.. Король Карлус — вояка. На долівці спить, підстеливши попону, сідло — замість подушки... Ну, а його милість гетьман, зважаючи на літа і хворість, в теплі і на м'якому любить відпочити.

Сава. Чуєш, Ганнусю? Потурбуйся про пуховики для пана гетьмана.

Ганнуся. Гаразд. Потурбуюся. Зараз потурбуюся про пуховики для пана гетьмана. *(Повернулась, пішла геть.)*

Циба *(стурбовано)*. Хм... Вона якось так... Наче й не дуже зраділа, га?

Сава. Приголомшила її ця звістка. Не знає, що сказати.

Циба. Нехай звикає. Доведеться серед панства жити. Коли по руках ударимо, пане Саво?

Сава. Але ж треба ще й дівчину поспитати...

Циба. То вже мій клопіт.

Сава. Нехай, як війна наш край мине, тоді й заручини справимо.

Циба *(дивиться на нього)*. А що коли б пана гетьмана на весільного батька запросити?

Сава. Мазепу на весільного батька?.. Цур вам! Спаде ж на думку отака нісенітниця!

Циба *(міркуючи)*. А чому б і справді не скористатися з нагоди?..

Підходить дід Мартин

Мартин. Здоров'я зичу товариству! Прийшов свою бандуру взяти. *(Узяв з сучка бандуру, торкнув струни.)*

Циба *(до Сави, зневажливо)*. Хто цей старий козак?

Сава. Тесть. Покійної дружини батько.

Циба. Я наче його тут не бачив?

Сава. Панотець нещодавно з Правобережжя повернувся. У Палія колись козакував.

Мартин. Було колись. А тепер не мушкет і шабля моя зброя, а оця бандура. *(Перебирає струни.)*

Сава *(до Мартина)*. Розважте пана сотника бандурою, заспівайте про бувальщину.

Циба. Палій вже п'ять років, як у Сибіру з ведмедями козакує! *(Регоче.)*

Мартин *(грає на бандурі, співає)*.

Ой, не знав, не знав, проклята Мазепа, як Палія взяти,
Ой, став же, став, проклята Мазепа, на бенкет запрошати...

Циба *(обурено)*. Що то за пісня? То є зневага гетьманської честі!

Мартин. Не я ж цю пісню вигадав, люди... *(Скоромовкою.)* Ошукав проклята Мазепа славного лицаря перед царем Петром Олексійовичем... *(Співає під бандуру.)*

Отож тобі, промовляв, царю, є Палій ізмінник,
Він тебе хоче обступати, в пень Москву рубати,
А сам хоче вже на столиці царем царювати...

Циба *(схопився)*. Неподобство! Я не можу цього чути! Нехай замовкне, альбо... Альбо я піду геть.

Сава. Він жартує, пане сотнику. Старий, старий, а такий жартівник, що ой-ой!.. Аж живіт схопить від сміху...

Мартин *(скоромовкою, перебираючи струни)*. Але дізнався цар про підступний наговір злодюги Мазепи, та й наказав цар повернути з холодного Сибіру славного полковника Палія Семена...

Сава. Жартує! Жартує!.. *(До Мартина тихо)*. Ідіть звідси, панотченьку. Ідіть, богом прошу!..

Мартин *(голосно)*. А Мазепі з усіма його найманцями анафема навіки! Анафема!

Циба *(скаженіючи)*. Ти... Ти... Я тобі!..

Мартин *(підвівся, поклав убік бандуру)*. Ну, давай! На кулаках? Чи на шаблях?

Сава. Він жартує! Жартує!.. Хе-хе-хе... Жартує...

Циба. Тільки з почуття своєї гідності я не зарубав на місці цього старого галабурдника!

Мартин. Ой, злякався! З переляку аж очкур лопнув.

З хати вибігає збентежена Химка, вся в пуху.

Химка. Ой божечко! Рятуйте, людоньки!..

Сава. Тю!.. Чого ти галасуєш?

Химка *(кричить ще дужче)*. Ой, горенько! Ой, смертонька моя!.. Хто ж це нам наврочив? *(Плаче.)*

Сава. Цить, дурна! Кажи, що сталося?

Химка. Ой, краще вам не питати, а мені не казати...

Сава *(трясе її)*. Кажи! Уб'ю!

Химка *(мотаючи головою)*. Ой, наша панночка... Ой, Ганнуся наша...

Сава. Що Ганнуся?.. Кажи, нарешті!

Химка *(видихнула)*. Збожеволіла!

Сава *(пускаючи її з рук)*. Га?..

Ц и б а *(до Химки)*. Що ти верзеш, бабо? Опам'ятайся!

Х и м к а. Збожеволіла. *(Хреститься.)* Ось хрест. Свята правда. Збожеволіла! *(І знову.)* Ой, горенько, лишенько! Ой, бідонька наша! Хто ж тебе накликав? Звідки ти взялася?

С а в а *(затулив їй долонею рота)*. Замовчи!.. Кажи, де Ганнуся? *(Пускаючи її.)* Ну?

Х и м к а *(одразу заспокоїлась)*. У хаті порядкує. З подушками вже покінчила, тепер перини взялася пороти. Ножем — рр-раз! Тільки пух хмарою підіймається. Он погляньте! Погляньте!

З відчиненого вікна сніговою метелицею летить пух.

Ц и б а *(вражено)*. Га?.. Що я бачу!

Х и м к а. Пух, панонько. Чистенький пух лебедячий бачите.

С а в а *(кидаючись до хати)*. Ганнусю!

В хмарі пуху з'являється на ганку Г а н н у с я.

Г а н н у с я. Що, татоньку?

С а в а. Що вчинилося? Чому пух?

Г а н н у с я. Перини лопнули.

С а в а *(здивовано)*. Як це лопнули перини?

Г а н н у с я *(розводячи руками)*. Мабуть, з переляку.

Ц и б а *(лупає очима)*. Не розумію... Пане Саво, що вона каже?

С а в а *(похапцем)*. Жартує, пане сотнику... Жартує... Хе-хе... Завжди щось таке утне... Вмерти можна зо сміху! Хе-хе-хе...

Г а н н у с я. Що ж тепер буде, татоньку лю-

бий? Не спати, видно, Мазепі на наших перинах.

Мартин *(захоплено)*. От бісеня!

Циба *(спантеличено)*. Мені щось невтямки, які ж це жарти?

Сава. Жарти! Жарти!.. Хе-хе-хе...

Ганнуся. Ой, татоньку, мабуть, не ночувати тут ані Мазепі, ані Карлусу.

Мартин *(схвально)*. Сказано добре, хоч би й мені так сказати!

Сава *(до Ганнусі)*. Що верзеш? Чи справді збожеволіла?

Циба. Ні, здається, це не жарти! *(Хутко пішов геть.)*

Мартин. Іди, іди!.. Не унадно тепер буде на хутір завертати.

Сава *(біжить за сотником)*. Жарти! Жарти!.. Я вам поясню зараз. *(Зникає.)*

Мартин *(дивлячись йому вслід, хитає головою)*. А був козак — як козак. Що йому тепер сталося?..

Ганнуся *(насупившись)*. Нехай знає: прийдуть гості непрохані, то й підуть некохані.

Мартин *(кивнув головою)*. І шведи і підшведюки... Але тобі, Ганнусько, не слід зараз тут і хвилини залишатись. Збирайся в дорогу!

Ганнуся. Я враз зберуся! *(Побігла.)*

Мартин пішов і собі. Химка безпорадно озирається.

Химка. Царице небесна, що ж воно діється?.. *(Розмірковуючи.)* Коли Ганнуся і з'їхала трохи з глузду, то прокляті шведи тому виною. Нехай вже тепер мій розум їй править! *Рішуче пішла до хати.)*

Омелько з верховіття насвистує веселої. Але ось свист увірвався. Повільно розсуваються кущі колючого глоду, входить молодий офіцер з закривавленою пов'язкою на голові, в роздертому мундирі нижгородського драгунського полку. Озираючись навколо, він напружено прислухається до кожного звуку, раптом стрепенувся: «Сюди ідуть... О, боже, немає сили...» Силкується сховатись — і знеможено опускається на лаву.

Ганнуся *(гукає)*. Дідуню!.. *(Побачила незнайому людину, закам'яніла на місці.)*

Кольцов *(ледь чутно)*. Не кличте нікого...

Ганнуся *(опановуючи себе)*. Хто ви?

Кольцов *(тихо)*. Російський офіцер.

Ганнуся. Чому ви тут?

Кольцов. За мною женуться. Шведи мене розстріляють, коли знайдуть.

Ганнуся. Вам треба до своїх мерщій добратися.

Кольцов. Я загубив напрямок... *(Хоче підвестись, знову сідає.)* Мені вже не вистачає сил...

Ганнуся. Я бачу, ви поранені?

Кольцов. Три дні тому.

Ганнуся *(налила в келих меду, піднесла йому до губів, майже силоміць примусивши зробити ковток)*. Ну, ще один ковток!.. Добрий мед... Він надасть вам сили. Пийте.

Кольцов. Спасибі... *(З ледь помітною усмішкою.)* Ви, мабуть, добра фея тутешніх місць?..

Ганнуся. Ні, я Ганнуся. А вас як звати?

Кольцов. Кольцов Олексій.

Ганнуся. Олешко...

Кольцов. Матуся зве мене — Альоша.

Ганнуся. Альоша?.. А у мене немає матусі...

Кольцов. Який жаль... То гірка, неповоротна втрата.

Ганнуся *(дивлячись на офіцера)*. А ви... Який же ви змарнілий та виснажений... Альоша.

Кольцов *(тихо)*. Три доби ані крихти хліба...

Ганнуся. Зараз принесу! *(Спинившись.)* Ні, не можу залишити вас на самоті... *(Гукнула.)* Діду! Агов, дідусю!

Кольцов. Не треба! Не треба кликати нікого. Навколо вороги...

Ганнуся. Тут є і друзі. Я діда кличу. Він принесе хліба і молока... Дід знає, як лікувати рани. На світі немає кращого діда, ніж мій дід Мартин. *(Гукає.)* Діду!.. Не чує...

Зненацька упав з дерева на стіл добрий окраєць хліба.

Кольцов *(скрикнув здивовано)*. Ах...

Ганнуся *(підвела голову вгору)*. Омельку, ти там сидиш на варті?

Омелько. Як курка на сідалі...

Ганнуся. Але, Омельку, ти нічого не чуєш?

Омелько. Ні, панночко. Нічого я звідси не чую.

Ганнуся. Омельку, ти нічого не бачиш?

Омелько. Так, панночко. Я нічого звідси не бачу.

Ганнуся. Гаразд. *(До Кольцова.)* Їжте хліб! *(Погрожуючи пальцем.)* Але не весь одразу, потрошку...

Кольцов. Невже знайшов я порятунок?..

Ганнуся. Їжте. Ось вам ще півчарки меду. А більш не можна!

Кольцов. Спасибі.

Ганнуся. Ще шматочок... Смачно? Сама пекла...

Кольцов. Мені хотілося б дізнатися, де я?

Ганнуся. Їжте, їжте...

Кольцов. Куди мені пощастило потрапити?

Ганнуся. До нас потрапили, на Савин хутір... Недалеко від Лубен.

Кольцов. Я заблудився.

Ганнуся. Я вас виведу на шлях.

Кольцов. Спасибі, дівчино, за хліб, за ласку...

Ганнуся. Тепер вам стало краще?

Кольцов *(бадьорячись)*. Хоч зараз в путь.

Ганнуся *(дивиться на нього)*. Ні, не зараз... Не вистачить вам сили добратись до своїх.

Кольцов. Я мушу.

Ганнуся. Гетьманські дозорці нишпорять скрізь, — в степу і по шляхах.

Кольцов. Я мушу.

Ганнуся. Перепочити вам треба неодмінно.

Кольцов. Не можна гаяти й хвилини...

Ганнуся. Рану треба перев'язати.

Кольцов *(підводячись з зусиллям)*. Коли для мене ти добра фея, то покажи путівець, яким непомітно можна добратися до Полтави. *(Хапається за дерево.)* Ох... Земля хитається під ногами... Блискавки в очах...

Ганнуся *(підтримує)*. Ось бачите, що з непослуху буває?.. Ой, який же впертий ви, Альоша! Кажу, — перепочити треба неодмінно. Не руште з місця. Я ліжко приготую.

Кольцов. Чекайте... (*Довгим поглядом дивиться на неї.*) Коли б я тільки міг звіритись на вас... Ні, не можуть брехати ці ясні очі! Не можуть вони зрадити...

Ганнуся. Я вас сховаю. Ніхто не знайде. Ви будете в безпеці.

Кольцов. Я не боюся смерті, — на те солдат. Але я мушу виконати доручення військове, а тоді вже хай що буде!

Ганнуся. Що потрібно зробити? Кажіть.

Кольцов (*допитливо дивлячись на неї*). Доставити командуючому наших військ важливі листи.

Ганнуся. Ото й усього?

Кольцов. Для бойових дій ці листи у великій пригоді нам можуть стати.

Ганнуся. Де ви здобули їх?

Кольцов. У чесному бою.

Ганнуся. Ви лицар? Я знаю. Дідусь розповідав мені про лицарів.

Кольцов. Ні, я тільки солдат.

Ганнуся (*торкаючись пов'язки на його голові*). А оця кров?..

Кольцов. За волю і щастя моєї і твоєї батьківщини життя не пошкодую.

Ганнуся (*глянула на нього*). Куди ті листи доставити? В самісіньку Полтаву?

Кольцов. Полтава в облозі. Шведи рвуться захопити місто... Листи віддати треба у власні руки самому князю Меншикову.

Ганнуся. Князю Меншикову... Гаразд. А де його знайти?

Кольцов. У штаб-квартирі під Полтавою, в селі Опішня.

Ганнуся. Я знаю те село. Колись до гон-

чарів з батьками їздила по миски полив'яні, куманці для меду та по ведмедики для настоянок усяких... *(Сама собі.)* Ну, годі просторікувань!.. *(До Кольцова.)* Напевно, думаєте: от яка пустуха!

Кольцов *(не зводячи з неї очей)*. Ні... Не думаю...

Ганнуся *(ніяковіючи)*. Але так дивитесь...

Кольцов. Чиста душа і вірне серце... Невже я помиляюсь?

Ганнуся. Кажіть, чим вам допомогти. Я все зроблю.

Кольцов. Одна у мене зараз думка і одне бажання...

Ганнуся *(швидко)*. Присягаюсь, князь Меншиков одержить листи! Даю обітницю святу, що я... *(Спинившись, з жахом дивиться на Саву, який, наче з-під землі, несподівано виріс перед ними.)*

Ганнуся *(отямившись)*. Хіба ви, тату, не поїхали з сотником?

Сава. Розлютувався сотник. Але зараз йому нема часу поквитувати свою образу. Він квапиться зловити... *(Глянув на Кольцова.)* А ваша милість була не той самий офіцер, якого вже третій день шукають сердюки?

Кольцов *(підвів голову)*. Я той офіцер!

Ганнуся *(стрепенулась)*. Тату... Він просить у нас притулку... Ви чуєте, тату?

Сава. Цікаву дичину ти заполювала, дочко.

Ганнуся. Я за нього відвічальна. Доки живу, ніхто тут не заподіє йому лиха. Ви чуєте, тату?

Сава. Бачу, ви вже добре познайомились? Хе-хе...

Ганнуся *(спалахнула)*. Не смійтесь!

Сава. Гостинність нам заповідав господь. Але ти, дочко, до гостя неуважна.

Ганнуся *(збентежена)*. Я?

Сава. Чому не запросила гостя до покоїв відпочити? Може, не бачиш, який він стомлений? Чому рану не перев'язала? Чому не нагодувала, як слід?..

Ганнуся *(рвучко)*. О, татоньку, я ж думала... *(Обіймає його і цілує.)* Пробач мені.

Сава *(всміхаючись)*. Молоденька — дурненька... Ну, годі. Поклич сюди, лишень, діда Мартина. Він добре знається на лікуванні...

Ганнуся. Я вмить! *(Побігла щодуху.)*

Сава *(зацікавлено розглядає Кольцова)*. Дивно, дивно... Навіть повірити важко... Зовсім ще хлоп'ятко кволе, а таку штуку утнув проклятим шведам!

Кольцов *(швидко)*. Ви знаєте?

Сава. Хто не знає!.. Скрізь, по всіх усюдах пішла чутка, як загін російських драгонів удерся в шведський табір і захопив полковника Альдберга з усім його добром. Хе-хе... Славна штука! Далебі, славна!

Кольцов. Нам дійсно пощастило! *(Після паузи)*. Але мої солдати...

Сава. Хай земля їм буде пухом. Життя поклали. Та не даремно... Королівські листи треба якнайшвидше доставити в стан росіян. *(На розгублений погляд Кольцова.)* Не бентежтесь, пане офіцер. Звичайно, вам відпочити треба, загоїти рану... Але ми хіба не допоможемо? Я сам візьмусь доставити листи, куди накажете.

Кольцов *(тихо)*. В Опішню князю Меншикову.

Сава. Тримати вам листи у себе небезпечно. Негайно треба їх одвезти. *(Простягаючи руку.)* Давайте їх сюди.

Кольцов *(після короткого вагання)*. Коли всім серцем повірив я дочці, то як не звіритись на батька? *(Виймає з потайної кишені мундира пакет з сургучевими печатками.)* Візьміть!

Сава. Лише з моїм життям заберуть їх у мене! *(Хова̀є пакет на грудях.)*

Кольцов. Всевишній бог — свідок і суддя між нами.

Ганнуся тягне діда Мартина, який вже було зовсім налагодився в дорогу.

Ганнуся *(до Кольцова)*. Ось дід Мартин... Він вилікує хоч яку хворобу... Правда, дідусю?

Кольцов шанобливо вклоняється дідові.

Ганнуся. Пану офіцеру треба якнайскорі́ше набратися сил. Гляньте на нього, дідусю... У нього дома старенька мати, вона зве його— Альоша...

Мартин. Ану цить, не торохти, цокотухо. *(До Кольцова.)* Кістки цілі?

Кольцов. Цілі, діду Мартине.

Мартин. Добре. А в голові джмелі гудуть?

Кольцов. Гудуть. *(Торкаючись пов'язки.)* Палашем зачепив шведський рейтар.

Мартин. А на сон, часом, не тягне?

Кольцов. Ні, який там сон! Увесь час я насторожі.

Мартин. А серце стогне, чи стукає, як калатало?

Кольцов. Серце колотиться, немов з грудей хоче вискочити.

Ганнуся *(нетерпляче)*. Ну, діду?.. Ну?..

Мартин. Що — ну? Танцюватиме!

Ганнуся. Ой, дідусю!..

Мартин *(до Кольцова)*. Ходімо, дам тобі випити доброго зілля.

Кольцов. Спасибі, діду. Я вже почуваю себе далеко краще. Мені наче гора з плеч скотилася. Листи, заради яких мої люди життя поклали, потрапили тепер у вірні руки...

Ганнуся *(стурбовано глянула на Кольцова)*. Потрапили у вірні руки?.. Кому ви віддали листи?

Кольцов *(збентежено)*. Ваш тато з'явив ласку...

Ганнуся. Мій тато?

Мартин. Не розберу, про що говорите?

Ганнуся. Я з батьком розв'яжу цю справу. Дідусю, поспішайте.

Мартин *(скоса глянувши на Саву)*. Баритись тут, звичайно, не годиться... *(До Кольцова.)* Ходім, синку, вип'єш чарку зілля, воно тебе одразу підкріпить, а там і в путь-дорогу... *(Веде його.)*

Кольцов *(обертаючись до Ганнусі)*. Невже я вас не побачу?

Ганнуся *(тихо)*. Побачите... *(Підвищивши голос.)* Дід вам на зле не зробить. Я затримаюсь на хвилинку і зараз же прийду.

Мартин і Кольцов виходять.

Ганнуся. Заждіть, тату.

С а в а. Чого?

Г а н н у с я. Що ви хочете зробити з листами, які взяли у офіцера?

С а в а. А тобі яке до цього діло?

Г а н н у с я. Ці листи мають одержати ті, для кого він їх здобув, не шкодуючи життя. Чуєте, тату?

С а в а. Облиш дурниці. За ці листи свейський король Карлус нас озолотить!

Г а н н у с я *(з жахом)*. Тату!

С а в а *(захоплено)*. Це ж не абищо, а червінці! Червінці! Ти розумієш?.. Гетьман зробить мене державцем млинів на Сулі і на Ворсклі... Заміж віддам тебе не за якогось там сотника гунявого, а — допоможе господь — то й за самого бунчужного вийдеш. До генеральної старшини пристанемо у товариство — ось як буде!

Г а н н у с я. Спиніться! Що ви говорите!

С а в а. Ех ти, дівча дурне-нерозумне! Господь привів того офіцера на щастя нам.

Г а н н у с я. А йому на згубу?

С а в а. Вдержати треба щастя, коли воно само дається в руки.

Г а н н у с я. Зрадити гостя, який звірився на нас?

С а в а. Пусте!

Г а н н у с я. Схаменіться!

С а в а. Російський офіцер з власної волі віддав мені листи.

Г а н н у с я. Ви його обдурили.

С а в а. Замовч! Батькові такі слова?

Г а н н у с я. Я вас благаю, тату!

С а в а. Годі! Зроблю, що умислив. Не смій перечити!

Ганнуся. Татусю, рідний!.. Віддайте мені ті листи. Не призводьте мене до гріха!

Сава *(махнув рукою)*. Обридло слухати твої дурниці. *(Пішов геть.)*

Ганнуся *(скрикує несамовито)*. Стійте! *(Вихопивши з-під запаски пістоль.)* Стріляю!

Сава *(розгублено)*. Ти... Ти що?..

Ганнуся *(тремтячи від хвилювання)*. Тату, простіть мені, але не можу я інакше. Беру смертельний гріх на душу. Зараз я вас уб'ю.

Сава *(пополотнівши)*. Кинь пістоль!

Ганнуся *(нестямно)*. Я вас уб'ю.

Сава. Ганнусько!

Ганнуся *(знесилено опускає пістоль)*. Ой, татоньку, що ви робите зі мною...

Сава *(робить до неї крок)*. Давай сюди пістоль!

Ганнуся. Листи віддайте!

Сава *(хоче кинутись до неї)*. Ах ти, звірюко!

Ганнуся *(націлюючись)*. Боже помилуй мене... Стріляю!

Сава. Спинись!

Ганнуся. Віддайте листи.

Сава *(важко дихаючи)*. На батька руку підняла?

Ганнуся. Беру той гріх на душу.

Сава. Ти божевільна!

Ганнуся *(з наведеним пістолем)*. Не руште з місця!

Сава. Опам'ятайся!

Ганнуся. Листи віддайте, або...

Сава. Ти не дочка мені. Відрікаюсь! Проклинаю!

Г а н н у с я *(пістоль здригнув у неї в руці)*. О боже!..

Швидкими кроками наближається до них сотник Ц и б а.

Ц и б а. У вас тут знову жарти?.. Га?

С а в а *(вражено)*. Пан сотник?.. Уже не гніваєтесь? Я того старого гультяя приборкав добре.

Ганнуся похапцем сховала пістоль під запаску.

Ц и б а. Лише надзвичайні обставини привели мене сюди.

С а в а. Що трапилось?

Ц и б а. Подорожній... його ми зустріли на шляху... повідомив, що якась чужа людина, штудерно вдягнена, прокрадалася щойно сюди на хутір.

С а в а *(примруживши око)*. Хм... Сюди на хутір?

Ц и б а. Я певен, то є той самий росіянин-офіцер, який пожакув полковника Альдберга.

С а в а. Невже?

Ц и б а. Я звелів своїм козакам оточити хутір, аби не тільки що людина, а й миша не вислизнула звідси. *(Ганнуся ледь чутно скрикнула.)* Ваша дочка хотіла щось сказати?

Г а н н у с я *(силкуючись зберегти спокій)*. Ні... Нічого...

С а в а. А скажіть, пане сотнику, на вашу думку, кому повинні дістатися королівські червінці, якщо спіймаємо на хуторі зухвальця?

Ц и б а. Червінці? Звичайно, мені, бо я ж його спіймаю.

С а в а. Але ж на моєму хуторі?

Ц и б а. То не істотно — чий хутір. Чия акція — того й турбація, йому й червінці.

С а в а. А коли б я його сюди заманив та придержав?.. Тоді кому червінці?

Ц и б а. Гм... Кому червінці?

С а в а. Так. Який мені зиск був би з того?

Ц и б а *(великодушно)*. Щось, може, тобі і припало б...

С а в а *(до Циби)*. А що як половину?

Ц и б а *(не розуміючи)*. Яку половину?

С а в а. Чиніть, пане сотнику, по-божому. Беріть будь-яку половину нагороди, — хоч ту, хоч сю... Половина хай вже вам, а половина хай вже мені.

Ц и б а *(роздратовано)*. Чого торгуєшся, наче й справді російський офіцер сидить у тебе за дверима?

Г а н н у с я *(з вимушеним сміхом)*. Нічого ж того немає! Пусті балачки та похваляння. *(Тремтячою рукою наливаючи з куманця меду.)* Спробуйте, пане сотнику, будь ласка.

Ц и б а. За вашу красу, панночко! Нехай цвіте вічно. *(Випив.)*

Г а н н у с я. Дякую. *(Квапливо наливає.)* Ще один келих? Доброму козакові він не завадить.

Ц и б а *(підносячи чару)*. За веселе полювання! Хай щастить зловити зухвалого москаля. *(П'є, помітно хмеліючи.)*

С а в а *(починає знову)*. А коли б, скажімо, я здобув ті листи, що московит забрав у шведів?..

Ц и б а. То повинен був би негайно ті листи мені віддати.

С а в а. Отак і віддати? Задарма?

Ц и б а *(посміхаючись)*. Та ще й вклонитися низенько, аби гетьманові я не казав, що ти злочинно переховував на хуторі втікача.

С а в а *(оторопіло)*. Я?..

Ц и б а *(задоволено регоче)*. Хо-хо-хо... Злякався?

С а в а. Чого мені лякатися?.. Тільки бачу,— з вами, пане сотнику, кулішу не звариш.

Ц и б а *(примруживши око, дивиться на нього)*. А, може, й справді ти приховав тут офіцера?

С а в а *(розгублено озираючись)*. Вигадуєте...

Ц и б а. Зело прикро чинити вам турбацію, але доведеться перетрусити увесь хутір.

Г а н н у с я *(хапаючись за пістоль під запаскою)*. Зачекайте, пане Цибо!

Ц и б а. А хіба що?..

С а в а *(поступаючись)*. Краще ідіть геть.

Ц и б а. Кому іти геть?.. Мені?

Раптом О м е л ь к о вдарив у калатало. Всі на якийсь мент остовпіли.

С а в а. Ой, що там?

О м е л ь к о *(з дерева)*. Якась чужа людина через городи та леваду до лісу подалася. Як дремене!.. Ось-ось!.. *(Затюкав, засвистів.)* Тю! Лови!.. Держи!..

Ц и б а *(схопився)*. Це він! Вирвався з оточення!.. Мерщій навздогін! *(Побіг, горлаючи.)* Гей, по конях!.. По конях!

С а в а. Невже втік?.. *(Прислухається, потім по паузі.)* Ну і слава богу! Не припустив господь гріха. *(Погрожуючи кулаком у бік Циби.)* Ах ти ж, пес! Чорта лисого я тобі віддам, а не Ганнусю.

Г а н н у с я. За що занапастити мене хотіли?

Сава *(похмуро)*. Сатана опутав. Візьми... *(Поклав на стіл пакет з сургучевими печатками.)* Кого продати хотів?.. О боже милостивий... Наче зараз чую його голос: «Коли всім серцем повірив я дочці, то як не звіритись на батька?..» А я?.. Пробач мені, дочко. *(Пішов геть.)*

Ганнуся *(схопила пакет, сховала на грудях)*. Омельку, ану злазь з дерева!

На дереві зашаруділо і за якийсь мент перед Ганнусею з'явився парубійко в латаній сорочці і солом'яному брилі.

Ганнуся *(допитливо дивиться на Омелька, той опускає очі)*. Вигадав?.. Дивись мені в очі... Вигадав?

Омелько *(не підводячи голови)*. Вигадав...

Ганнуся. Ніякого втікача не бачив?

Омелько *(зітхнув)*. Не бачив.

Ганнуся *(швидко цілує його в щоку)*. Спасибі, Омельку.

Омелько *(здивовано потирає щоку)*. Таке тобі діло...

Ганнуся. Коли хочеш знати правду, то скажу тобі: ти найрозумніший парубок, якого я коли-небудь знала.

Омелько *(ніяковіючи)*. Таке...

Ганнуся. Не жартуючи кажу.

Омелько. Але тепер пан сотник здорово одшмагає мене нагаєм.

Насторожено з мушкетом в руці підходить дід Мартин.

Мартин *(оглядаючись)*. Чому знов сполох?

Ганнуся. Омелько влучно помилився. Але біда прийшла справжня.

Мартин. Козак з бідою, як риба з водою. Що трапилось?

Ганнуся. Отой пихатий сотник Циба якось довідався, що російський офіцер на хутір пробирався, рятуючись від погоні.

Мартин. Довідався?.. Матері його сто чортів... Де сотник?

Ганнуся. Оточив з своїми сердюками хутір...

Мартин. Оточив?.. Погана штука.

Ганнуся. Але Омелько гвалт ізняв, сказав, ніби побачив, як наш утікач городами звідси подався через леваду до лісу.

Мартин. Диви, який штукар... Повірили?

Омелько. Ого! Я ж гвалтував—аж у Лубнах, мабуть, почули.

Ганнуся. Циба наказав сердюкам — по конях!

Омелько. Шодуху помчали на захід сонця до трьох горбів.

Мартин. А листи королівські?

Ганнуся *(радо)*. Листи у мене. *(Показує пакет.)* Ось вони. *(Знову ховає на грудях.)* Казав Циба, що увесь хутір перетрусить. Незабаром повернеться.

Омелько *(вбік)*. Ото я тоді нагая скуштую...

Мартин. Довго думати нічого. Треба усім негайно подаватися геть звідси.

Ганнуся. А тато?..

Мартин. Коли схоче Сава з роздоріжжя звернути, то збагне, на якому шляху нас шукати. Той шлях нам указав батько Богдан.

Омелько *(похапцем)*. Ось я зараз вилізу на дерево та огляну всеньку околицю, чи вільно нам іти. *(Зникає.)*

Мартин. Гетьманці з дурної голови помчали на захід, а наш шлях на схід. Не перейматуть.

Ганнуся. А чи здужає наш гість рушити зараз у далеку путь?

Кольцов *(непомітно наблизившись)*. Здужаю, Ганнусю. Дідове зілля, як жива вода.

За Кольцовим вбігає заклопотана Химка.

Химка. Хіба такого вдержати в ліжку?.. Я йому — і пити, я йому — і їсти, а він в одну душу: мушу бачити Ганнусю. А чого йому в тій Ганнусі, коли вона сама, може, хвора? *(Покрутила пальцем біля лоба.)* Не в собі.

Ганнуся. А ви б йому сказали: Ганнуся королівські листи у батька забрала і сама одвезе їх куди слід.

Химка *(лупаючи очима)*. Га?.. Бий мене боже, коли я щось второпаю.

Кольцов *(до діда стурбовано)*. Не можу припустити, щоб Ганнуся взяла на себе ту небезпеку.

Мартин. Хто краще за Ганнуську спроможеться доставити листи в Опішню? Які дозорці кинуть на дівча підозру? *(До Ганнусі.)* А коли бува спинить ненароком, скажи — до родичів, мовляв, їду, бо війна вже надійшла й до нашого порога.

Ганнуся. Я знаю, що сказати.

Мартин *(до Кольцова)*. Не турбуйтеся, паничу. Жіночий рід такий, що й сатану обдурить.

Ганнуся. Мене не спинять.

Омелько *(гепнувши з дерева)*. Ось і я. На всі боки оглянув. Не видно жодної душі. Можна рушати.

Химка *(стурбовано)*. Ти звідки взявся? Куди рушати?

Омелько. Шведа воювати.

Химка. Ой лишенько, які страхіття! Не піду.

Мартин. Не хочеш,—залишайся.

Химка. Не можу Ганнусю без догляду кинути.

Мартин. Ганнуся осідлає свого буланого коня і на Опішню візьме шлях.

Химка *(махнула рукою)*. По конях, так по конях. Я сяду на гнідого жеребця.

Мартин. До Ворскли доведеться пішки добиратися лісами та яругами.

Омелько. Ходімте, бо коли б, часом, сотник не повернувся.

Хутко входить Сава і зупиняється як остовпілий, дивлячись на Кольцова.

Ганнуся *(скрикує)*. Тату!

Сава. Стривайте! А кого ж ловить пан сотник Циба?

Мартин *(сміючись)*. Вітра в полі.

Сава *(збагнувши)*. Хе-хе... Так йому собаці й треба. Нехай по степу ганяє, а ми тим часом... *(Оглянув усіх.)* Я бачу, ладні всі податися геть від шведів і гетьманців... *(До Мартина.)* Ведіть нас, паночте.

Мартин. Рушаймо! А ти, Ганнусю?

Ганнуся *(непорушно)*. Я не забарюся. Щасливої дороги!

Мартин. До зустрічі по той бік Ворскли!

Всі пішли. Ганнуся стоїть задумана.

Ганнуся. Як важко кинути свою оселю, світ за очі податись. По всій країні невсипуще горе... Та ні, хіба надовго? Не може статися того, щоб хижих чужаків не подолала братерська згода... *(Оглянулась.)* Ні! Наш вишневий сад нехай цвіте навічно, як запорука миру й благодаті!

Хутко підходить до Ганнусі Кольцов.

Ганнуся *(здивовано)*. Ви ще не пішли?

Кольцов. Я хотів ще раз подякувати вам за порятунок, за дружбу, за допомогу братню.

Ганнуся. А хіба ви не прийшли сюди, щоб з нами разом боронити наш край від шведів?

Кольцов. Хотів ще побажати... Допоможи господь листи доставити у нашу штаб-квартиру... Але бережи себе, Ганнусю.

Ганнуся. За волю і щастя моєї і твоєї батьківщини життя не пошкодую.

Кольцов. Мої слова...

Ганнуся. Вони стали нашими.

Кольцов бере її руку, вони ідуть удвох. Буя вишневий сад у білорожевому серпанку весняного цвітіння.

Кінець

Редактор *Т. Курашова*
Художник *В Смородський*
Художній редактор *О. Павловський*
Техредактор *К. Контар*
Коректор *С. Бахмат*

В. Суходольский
«ГАННУСЯ»
(на украинском языке)

БФ 01076. Здано на виробництво 6.XII 1954 р. Підписано до друку 5.II 1955 р. Папір 70 х 92¹/₃₂.—0.625 пап. арк. 1.46 друк. арк. Обліково.-вид. арк. 1.53. Зам. 1082. Тираж 20.000. Ціна 75 коп.

Друкарня «Комуніст» Головвидаву Міністерства культури УРСР, Харків, Пушкінська, 29.

Ціна 75 коп.